

sedo „šomašter“ ne le radi ostudne jezikovne spakedranosti, temveč se bolj radi neljubih spominov, ki so spojeni z njo! To tirjamo tudi od vseh pisateljev in časnik, kateri bi jo v kateremkoli pomenu rabil, zasluži, da se dvigne vse učiteljstvo zoper njega in ga uniči. Vse drugo bode prej propalo, kakor učiteljstvo, ako je složno in nobenega časnika se nam ni bati. Bodimo v tem dosledno neizprosni ter složni, ker žaliti in smešiti nas hoče vsak, kdor jo izusti ali zapiše; zato si jo kratkoinmalo prepovemo!

Ako opaziš, da Te kdo noče spoštovati, pusti ga v miru, kadar pa pride v službenih zadevah k Tebi, takrat mu daj mrzel „tuš“ v obvestilo, da stoji pred gospodom ter ima opraviti s samostalnim uradom in — ozdravil ga bodeš bolje od Kneipa. Dobijo se domišljava revšeta in ničeta, katera si stavijo zabavljanje učitelju v nalogo; take preziraj ali jim odgovori rezko, da jih popariš, kakor slana omladje in če Ti še ne dajo miru, pojdi in toži jih! Enega samega bodeš tako ustraševal in mir si bodeš napravil pred njimi za zmirom; tu ni mesta prizanesljivosti, odločni nastop koristi pojedincu in vsem tovarišem. Ako smo zašli med družbo, kjer se zabavlja nad učiteljstvom, plačajmo ter zapustimo jo za zmirom, ker mi smo lahko brez družbe, a družbe nimajo brez nas stalnega obstanka. Ako smo udje kakemu društvu, ne pustimo se zapostavljati pri volitvah, ker nam po naši izobrazbi pripada odlično mesto povsod in osobito tam, koder je naših več zraven. Tu ne gre za osebnost, temveč je prizadet učiteljski stan, katerega morajo upoštevati vsi. Povsod vidimo, da nihče neče samo hlapčevati, to je bilo, ampak hoče biti v časti na javnih mestih, kjer tajništva nimajo posebno v čišlu, ker je pri društvih brezplačno, težavno ter v večni odvisnosti od predsedništva; delajmo še mi tako! Na ta način dosežemo disciplino, če ne v enem, pa v več letih, a gotovo tako, katera bode močno podkrepila našo postojanko pred svetom in olajšali si bomo znatno svoje početje, zakaj vse nas bode častilo, ali vsaj ne tako mrzlo, rekli bi sramotljivo preziralo, kakor dosedaj; mladina pa bode vbogala sleharen naš migljaj brez nadnaravnega napora, kateri zahteva iz mladih učiteljskih vrst vsako leto pomilovanja vredno število črnih grobov.

Načrt pravil „Šolske Matice“.

A. Namen.

§ 1. „Šolska Matica“ je pedagoško-književno društvo, ki ima sedež v Ljubljani in namen, da širi strokovno in občno izobrazbo med učiteljstvom in pospešuje koristi šolstva sploh.

B. Sredstva.

§ 2. V ta namen izdava društvo pedagoško-didaktičke in obče izobraževalne spise, učne knjige in učila za učitelje in za šolsko mladino; osnuje si za svoje delovanje potrebno knjižnico; napravi si potrebne zbirke in priredi pedagoško čitalnico za svoje člane; podpira in nagraduje izdavanje pedagoških spisov; daje potne in poučne podpore; prireja pedagoška in druga popularna poučna predavanja; predlaga višjim oblastvom in raznim korporacijam podprte nasvete, peticije in resolucije glede izboljšanja šolstva; ocenjuje spise, ki so namenjeni šoli, in vporablja v obče vsa zakonito dovoljena sredstva v dosego

namena, ki je označen v § 1. „Šolska Matica“ more občeovati z drugimi pedagoškimi, književnimi in umetniškimi društvi ter z njimi dopisovati, kolikor se ji to potrebno in primerno zdi.

C. Društveniki.

§ 3. Društveniki so: a) pravi, b) dopisujoči, c) častni, d) ustanovni in e) podporni (letni).

D. Dolžnosti in pravice društvenikov.

§ 4. Pravi društveniki postanejo samo oni pedagoški pisatelji in pisateljice, kateri so že dokazali s svojim pedagoško-književnim delovanjem, da so sposobni in voljni pospeševati društveno književno delovanje.

Vsak pravi društvenik je zavezan, da v teku 2 let, odkar je postal član, napiše eno pedagoško ali obče izobraževalno delo najmanj 5 pol v obliki društvenih spisov. To delo je izključno društvena last in se nagradi ali podpira, kolikor dopuščajo društvene razmere.

Pravi društveniki imajo posvetovalni in sklepalni glas v odborovih sejah in društvenih letnih zborih, dobivajo brezplačno vse društvene spise in imajo prvi pravico do raznovrstne književne in poučne podpore v društvu. Posluževati se smejo brezplačno društvene knjižnice in društvenih zbirk.

§ 5. Dopisujočim društvenikom se more postati šele tedaj, kadar je dotičnik upravnemu odboru na presojo prepustil eno pedagoško razpravo ter je isto odbor vsprejel za primerno. Taka razprava se nagradi, kolikor dopuščajo društvene razmere, ter je last društvena. Dopisujoči društveniki imajo posvetovalni glas v društvenih letnih zborih in dobivajo brezplačno vse društvene spise.

§ 6. Častnim društvenikom se more imenovati vsakdo, kateri si je pridobil izrednih zaslug za šolstvo v obče, zlasti za to društvo in njega razvitek. Ti člani imajo posvetovalni glas v društvenih letnih zborih in dobivajo brezplačno vse društvene knjige.

§ 7. Ustanovni društveniki so oni, kateri naenkrat ali v določenih obrokih plačajo ustanovnino.

Občine, knjižnice, šole, družbe in druge moralne osebe plačajo naenkrat ali v 4 letnih obrokih 60 K, a posamezne osebe 40 K ali naenkrat ali v 4 letnih obrokih. Kadar ustanovni društveniki plačajo vso ustanovnino, dobe društveno diplomo in imajo do smrti pravico do vseh knjig, kolikor jih je društvo sploh že dalo na svetlo, če so še na razpolaganje.

§ 8. Podporni društveniki so oni, kateri vsako leto naprej plačujejo v društveno blagajno 4 K. Zato pa dobivajo vse spise onega leta, za katero so naprej plačali podporni prinesek. Kdor letnine ne plačuje redno, sme se po odborovem sklepu izbrisati izmed društvenikov. Plačati je pa letnino v prvi polovici vsakega leta.

§ 9. Ustanovni društveniki imajo posvetovalni glas v društvenih letnih zborih.

§ 10. Pravi in dopisujoči društveniki imajo društvu podajati pisana izvestja na vsa vprašanja, katera jim stavi predsednik, in v obče v vsem pospeševati društveni namen.

§ 11. Pravi, dopisujoči in častni društveniki se volijo samo v letnih občnih zborih na pismeni predlog kakega pravega člana, a to s tajnim glasovanjem in z absolutno večino navzočih članov. Glede pravih članov, kateri se nasvetujejo v imenovanje, mora nasvetovatelj obveščen biti, je li nasvetovanec voljen zadovoljiti § 4. teh pravil;

tudi mora nasvetovatelj dotično izjavo priložiti svojemu nasvetu.

§ 12. Pravi, dopisujoči, častni in ustanovni društveniki dobivajo brezplačno društvene diplome.

Stroške za pošiljanje društvenih knjig plačujejo društveniki sami.

E. Upravni odbor.

§ 13. Društvo upravlja kot upravni odbor vsi v Ljubljani bivaajoči in 4 vnanji pravi društveniki. Ako ni v Ljubljani vsaj pet pravih društvenikov, tedaj nadomesti občni zbor to število z dopisujočimi in častnimi člani, ki bivajo v Ljubljani. Ti nadomestilni člani uživajo vse pravice pravih članov, četudi bi se ta okolnost pozneje izpremenila.

Vnanje odbornike voli občni zbor izmed pravih članov; dokler pa teh ni zadosti, voli občni zbor njih namestnike izmed dopisujočih in častnih članov; v tem slučaju imajo namestniki vse pravice pravih članov.

§ 14. Na čelu društva in upravnega odbora stoji predsednik, tajnik in blagajnik, katere voli občni zbor za dobo treh let z nadpolovično večino glasov in to s tajnim glasovanjem. Morejo se zopet voliti. Predsednikov namestnik je vedno najstarejši v Ljubljani bivaajoči pravi član.

§ 15. Predsednikom in tajnikom se morejo voliti samo pravi člani, a blagajnikom, ako je potreba, tudi kateri dopisujoči društvenik, ki prebiva v Ljubljani, a potem uživa isti vse pravice ostalih pravih članov.

§ 16. Predsednik vodi vse društvene posle, zastopa društvo pred oblastmi in tretjimi osebami, sklicuje in predseduje odborovim sejam in društvenim zborom, podpisuje s tajnikom vsa opravilna pisma.

V njegovi odsotnosti ga zastopa namestnik v vseh teh in drugih društvenih poslih.

§ 17. Tajnik opravlja vse pisarske posle, vodi zapisnike v odborovih sejah in v zborih, poroča o društveni delavnosti v občnem zboru in ima v evidenci popis vseh članov.

Blagajnik vodi blagajniški račun in izdaja po predsedniku nakazane zneske.

Predsednik, tajnik in blagajnik dobivajo nagrade z ozirom na svoje delo in na društvene denarne razmere.

§ 18. Odbor izvoli izmed sebe knjižničarja, kateri ima v redu knjižnico in društvene zbirke, in urednika ter korektorja društvenih tiskovin; more pa korektore poveriti tudi kakemu drugemu društveniku.

§ 19. Upravni odbor ima po potrebi svoje seje in dogovore zaradi upravnih društvenih poslov, presoja ali daje po dotičnih strokovnjakih presojski dospele književne spise, izvršuje sklepe in naloge društvenega zbora in prireja večkrat na leto javna pedagoška predavanja, ki so pristopna tudi nečlanom.

§ 20. Da so odborovi sklepi veljavni, treba je, da je navzočih vsaj pet odbornikov in da zanje glasuje absolutna večina navzočih. Pri enakosti glasov odločuje predsednik.

§ 21. Po vseh večjih krajih se osnujejo poverjenišтва. Kot poverjenike imenuje odbor v prvi vrsti prave ali dopisujoče, ako bi teh ne bilo, pa podporne člane.

Poverjeniki skrbijo za prosoje društva v smislu teh pravil in po danih navodilih upravnega odbora; zlasti jim bodi skrb, da pridobivajo novih članov.

§ 22. Odbor si izbere društveno glasilo; vsprejema ustanovne in podporne člane; sklepa končno o vseh društvenih stvareh, katere po § 25. ne spadajo pred občni zbor; razsoja prepire v društvenih stvareh med društveniki.

O tem, se li smejo posameznim društvenikom in drugim prosivcem društvene knjige po znižani ceni prodajati ali podarjati, odločuje odbor, v nujnih slučajih pa tudi predsedništvo.

F. Občni zbor.

§ 23. Vsako leto je za časa šolskih praznikov redni občni zbor. Izredni občni zbor mora predsednik sklicati, ako ga pismeno zahteva vsaj 10 pravih članov.

Zbor veljavno sklepa, če je razven predsednika vsaj deset pravih članov navzočih. V slučaju, da bi jih toliko ne bilo, popolni se to število z dopisujočimi in častnimi člani.

§ 24. Občni redni in izredni zbori se oglašajo s programom vsaj dva tedna poprej v društvenem glasilu in v javnih listih; razen tega se imajo tudi posebej na nje pozivljati vsi pravi člani.

§ 25. V občnem zboru izvešča tajnik o delovanju društvenem, blagajnik pa o denarni upravi; občni zbor pregleda po 3 presojevalcih, katere izbere izmed društvenikov, letni račun o društvenem gospodarstvu in ga odobruje; voli svoje funkcionarje in morda potrebne namestnike v upravni odbor; določa o proračunu, katerega odbor predloži za prihodnje leto; razdeljuje nagrade za književna dela za bodočo upravno dobo, tako tudi druge izredne podpore; odreja vsote za knjižnico in zbirko društveno, imenuje nove prave, dopisujoče in častne društvenike; razpravlja o raznih nasvetih posameznih članov, kateri so se vsaj 3 tedne poprej naznanili odboru, ter jih je isti poprej odobril in postavil na dnevni red; odobrava poslovnik in druge napotke; preminja ta pravila; odreja nagrade glavnim funkcionarjem; razsojuje prepire v društvenih stvareh med odborniki in med društveniki.

Sklepom mora pritrditi nadpolovična večina navzočih društvenikov, ki imajo sklepalni glas, razen §-a 34. in 35. Ako se pri volitvi ne doseže nadpolovična večina glasov, odločuje ožja volitev med tistimi, ki so dobili največ glasov; kadar je pri ožji volitvi enako glasov in pri vseh drugih sklepih odločuje predsednik.

§ 26. Izvestja tajnikova in blagajnikova, zapisniki občnih zborov in znamenitih odborovih sej se imajo priobčevati v društvenem glasilu.

§ 27. Z vsakim rednim občnim zborom mora biti spojena glavna slavnostna seja. V tej se proglašajo prisojene nagrade in podpore, imena novih društvenih funkcionarjev in novih pravil, dopisujočih in častnih članov, a završuje se s pedagoškimi predavanji. Te slavnostne seje so pristopne tudi drugem občinstvu.

§ 28. Občni zbor more prave in dopisujoče člane, ako treba, razdeliti v razne odseke, ter ima v tem slučaju ustanoviti red in delokrog po edinih odsekih; more pa prepustiti to razdelitev tudi odboru.

G. Društveno premoženje.

§ 29. Letni stroški se plačujejo:

- iz $\frac{2}{3}$ plačil ustanovnikov,
- iz $\frac{2}{3}$ obresti ustanovnih vsot,
- iz letnine podpornih društvenikov,
- iz daril, dedovin in volil pod 100 K,

e) iz dohodkov razprodanih društvenih knjig.

§ 30. Društvena glavnica so:

a) $\frac{1}{3}$ plačila ustanovnikov,

b) $\frac{1}{3}$ njihovih obresti,

c) darila, dedovine in volila, kolikor presežajo 100 K.

§ 31. Glavnica mora biti pupilarno zavarovana ter se ne sme uporabljati za tekoče potrebščine.

Gotovina je sproti obrestonosno nalagati.

Vrednostni papirji, hranilnične knjižice in zasebna dolžna pisma morajo biti pod 2 ključema, in sicer pod blagajnikovim in pod ključem enega odbornika kot ključarja, katerega izvoli odbor izmed sebe.

H. Občne določbe.

§ 32. Društvo ima svoj pečat z nadpisom: „Šolska Matica“ v Ljubljani.

§ 33. Po teh pravilih ima odbor sestaviti poslovnik in druga navodila za notranje društveno poslovanje, a ta red in ta navodila odobrava končno občni zbor.

§ 34. Za premeno teh pravil je treba, da je v občnem zboru navzočih vsaj nadpolovična večina pravih društvenikov in da od teh navzočih glasujeta $\frac{2}{3}$ za premeno.

§ 35. Da ima društvo prenehati, sklepata najmanje $\frac{2}{3}$ navzočih pravih članov. V tem slučaju sklepa občni zbor z nadpolovično večino glasov, kako se ima društvena imovina uporabiti za katerokoli književno svrho na korist šolstva.

Ko bi višja oblast razpustila društvo, sklene v istem smislu kakor zgoraj o društvenem premoženju poslednji občni zbor, in kadar bi ne bilo več mogoče sklicati občnega zbora, tedaj sklene o tem odbor.

I. Prehodna določila.

§ 36. Ko se potrdijo ta pravila, postanejo podpisanci pravi društveni člani „Šolske Matice“, in v Ljubljani stanujoči tvorijo upravni odbor. Ta si izvoli izmed sebe začasnega predsednika, tajnika in blagajnika ter opravlja v smislu teh pravil vse društvene posle do prvega rednega občnega zbora, kateri potem izvoli svoje odbornike in ukrene daljnje odredbe in sklepe.

V Ljubljani, dne ...

Ta načrt pravil „Šolske Matice“ je opremljen s tem-le pismom:

Blagorodni gospod!

Naša pedagoška književnost ne napreduje tako, kakor bi bilo želeli. Premalo se stori, da bi se razširilo duševno obzorje učiteljstva, ustvarilo pomožnih sredstev za uspešnejše poučevanje in s tem povzdignila omika naroda in se povečal ugled učiteljstva.

Kar store šolski listi in obstoječa društva v tej zadevi, je sicer vse hvale vredno. Ako pa pomislimo, da je večina pedagoškega polja našega še neobdelanega, da nam nedostaja najpotrebnejših pedagoških knjig in učil za učitelje in učence in nam morajo še vedno služiti tuji vzori pri poučevanju, uverimo se, da dosedanje delovanje samo ne zadostuje več tolikim potrebam, in da treba torej kar najbrže pomoči.

Na drugi strani pa vidimo, da je pri nas mnogo spretnih pedagoških pisateljev, ki bi mogli s svojim peresom pripomoči, da se zadela vrzeli na pedagoškem polju. Treba jih je le izpodbuditi na delo in jim dati prilike, da priobčujejo plodove svojega uma. Dosedanjemu

pedagoškemu književnemu delovanju je nedostajalo prave organizacije in pred vsem pravega središča.

Zato je v prvi vrsti treba, da združimo vse pedagoške pisateljske moči in si izberemo za središče delovanja Ljubljano.

In res se čujejo črezdalje bolj klici, da se osnuje pedagoško književno društvo v središču slovenskih pokrajin, v beli Ljubljani.

Uvažuje vse te okoliščine, se je poprijel podpisani odbor*) snovanja novega pedagoško-književnega društva, kateremu bodi ime „Šolska Matica“ in ki imej najširšo podlago. V „Šolski Matici“ bodi osredotočeno vse pedagoško-književno delovanje naše.

V tem smislu je sestavil osnovalni odbor priložena pravila. Iz istih je razvidno, da tvorijo društvu težišče spretni pedagoški pisatelji kot pravi člani, ki se zavežejo, da spišejo za društvo v teku 2 let primerno snov, najmanj 5 tiskovnih pol obsežno. Na ta način bi bila zagotovljena duševna stran društva. Ob tečni duševni hrani bi potem ne bilo težko dobiti društvenikov in odjemavcev.

Društvena pravila bi podpisalo kakih 15–20 priznanih pedagoških pisateljev iz vseh slovenskih pokrajin, ki bi postali s tem obenem pravi člani v smislu §-a 4. in 36.

Podpisani odbor se usoja Vašemu blagorodju poslati v prigribu načrt pravil „Šolske Matice“ in Vas povabiti, da bi blagoizvolili vstopiti v smislu §-a 4. in 36. v krog pravih članov in obenem osnovalcev društva.

Svoj eventualni pristop blagoizvolite v teku 8 dni prijaviti podpisanemu odboru in obenem naznaniti, ali in katere izpremene želite v pravilih. Na ta način ne bode treba sklicavati posebnega osnovalnega zbora, ki bi bil za raztresene člane neprilichen.

Ko se končno pravilom določi besedilo, poslala se Vam bodo v podpis, da se potem predlože politični oblasti.

Ako bi v 8 dneh ne naznanili svojega pristopa, se bode to smatralo za odklonitev, in povabil se bode drug pisatelj k pristopu.

Z odličnim spoštovanjem.

V Ljubljani, dne 31. mal. srpana 1899.

Za osnovalni odbor: **Fr. Gabršek.**

Šolska razstava obrtnih strokovnih šol.

 Obrtne strokovne šole v Ljubljani so zaključile šolsko leto z veliko razstavo, ki je bila občinstvu brezplačno pristopna 28., 29. in 30. mal. srpana. Razstava je obsegala vse one predmete, ki se poučujejo na zavodu in je bila jako bogata. Tri velike dvorane so bile natlačene polne risarij, izdelkov iz gline, mavca, lesa in vrbe, proizvodov umetne veznine in čipkarstva.

Oglejmo si te izdelke nekoliko podrobneje. V prvi vrsti smo opazili na stotine risarij raznih vrst: prostoročno risanje (učitelj I. Vesel), geometrično risanje (učitelj E. Cigoj), risanje po modelih, projekcijsko risanje in nauk o sencah (učitelj I. Vesel), arhitektonsko oblikoslovje (učitelj I. Springer), potem pa obilno število strokovnih risarij in dotičnih detajlov iz mizararske, rezbarske

*) V osnovalnem odboru so gg.: Gabršek, Gangl in Dimnik.